

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

КОНСТИТУЦІЯ ТА ВРЯДУВАННЯ

Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для здобувачів вищої освіти спеціальності
D4 "Публічне управління та адміністрування"
освітньої програми "Державна служба"
другого (магістерського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2026

УДК 342(072.034)

K65

Укладач М. В. Грузд

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики.

Протокол № 7 від 05.12.2025 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Конституція та врядування [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практичних завдань для здобувачів вищої освіти спеціальності D4 "Публічне управління та адміністрування" освітньої програми "Державна служба" другого (магістерського) рівня / уклад. М. В. Грузд. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2026. – 50 с.

Подано методичні рекомендації до практичних завдань з усіх тем навчальної дисципліни, самостійне виконання яких буде сприяти підвищенню рівня знань здобувачів вищої освіти, формуванню необхідних компетентностей з оцінювання конституційного устрою держави та організаційного розвитку органів публічної влади.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності D4 "Публічне управління та адміністрування" освітньої програми "Державна служба" другого (магістерського) рівня.

УДК 342(072.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2026

Вступ

Для стабільного розвитку суспільства й ефективного розвитку держави необхідно забезпечити баланс загальнодержавних інтересів з інтересами населення та територіальних громад. Має бути досягнуто оптимальне співвідношення децентралізації та централізації влади, забезпечено збалансованість соціально-економічного розвитку. Означених завдань досягають лише за умови подальшої розбудови демократичної, соціальної і правової держави, що приводить до підвищення ролі права у функціонуванні органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Навчальна дисципліна "Конституція та врядування" є навчальною дисципліною, яку вивчають здобувачі освіти згідно з навчальним планом підготовки фахівців другого (магістерського) рівня за спеціальністю D4 "Публічне управління та адміністрування".

Унаслідок засвоєння навчального матеріалу здобувач вищої освіти отримує знання, уміння та навички вирішення складних завдань публічного управління та адміністрування, ураховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проєкти нормативно-правових актів для їхнього усунення.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти спеціальності D4 "Публічне управління та адміністрування" системи знань та професійних компетентностей щодо застосування інноваційних інструментів належного врядування під час реалізації моделі зв'язку та взаємодії прав людини та публічного управління на національному рівні на основі обґрунтування критеріїв для оцінювання діючого конституційного ладу в країні у процесі здійснення аналізу прямого та зворотного зв'язку публічних інститутів з громадянським суспільством для ідентифікації інституційного конфлікту у системі органів публічної влади.

Завданнями навчальної дисципліни "Конституція та врядування" є: ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями конституційного устрою країни та сформуванню здатність визначати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання за умови дотримання стандартів європейського права;

навчити аналізувати, раціонально і критично оцінювати систему конституційного права, ефективно застосовувати інструменти конституційно-правової відповідальності;

сформувати здатність визначати фактори, що впливають на систему якості у державному управлінні;

сформувати компетентність щодо планування, формування, здійснення оцінювання ефективності заходів державної кадрової політики з метою підвищення якості надання адміністративних послуг;

навчити використовувати переваги інноваційних інструментів належного врядування під час здійснення ефективного управління територіальними громадами;

сформувати здатність визначати оптимальні способи та напрями організаційного розвитку місцевого самоврядування за рахунок використання раціональних моделей публічного врядування на місцевому рівні;

навчити здійснювати діагностику використання транспарентності та відкритості влади у ході реалізації механізму становлення інституту демократичної громадянськості;

сформувати здатність до здійснення публічного врядування під час використання інноваційних інструментів забезпечення належного врядування на місцевому і регіональному рівнях.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система джерел конституційного та адміністративного права, що визначають основи організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Об'єктом навчальної дисципліни є правові механізми зв'язку державних органів влади та публічних інститутів із громадянським суспільством.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна "Конституція та врядування"

Результати навчання	Компетентності, якими має оволодіти здобувач вищої освіти
PH02	ЗК01, ЗК04, ЗК07, СК06, СК07
PH03	ЗК06
PH07	ЗК02, СК09, СК11
PH10	ЗК04, СК05
PH14	ЗК04, ЗК07

Примітка.

PH02. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.

PH03. Знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції.

PH07. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.

PH10. Представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності.

PH14. Розробляти та реалізовувати заходи щодо адаптації кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду впровадження партисипативної демократії в громадах для забезпечення соціально-економічного розвитку в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК04. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.

ЗК06. Здатність до професійного спілкування іноземною мовою.

ЗК07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК05. Здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними.

СК06. Здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України.

СК07. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, аналітичні довідки, пропозиції, доповіді, надавати експертну оцінку нормативно-правовим актам на різних рівнях публічного управління та адміністрування.

СК09. Здатність здійснювати наукову та дослідницьку діяльність у сфері публічного управління та адміністрування.

СК 11. Здатність використовувати інструменти партисипативної демократії в громадах для забезпечення соціально-економічного розвитку в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти у процесі виконання ними певних видів роботи, а саме – правового аналізу дотримання повноважень органами державного управління та місцевого самоврядування, обґрунтування висновків щодо напрямів покращення публічного врядування в країні. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для їхнього вирішення на занятті.

У процесі проведення практичного заняття здобувачі вищої освіти самостійно або у малих групах (за попереднього пояснення викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, практичні ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладач проводить перевірку роботи, яку виконували здобувачі вищої освіти, і підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

Запропоновані практичні завдання спрямовані на формування стійких практичних навичок щодо оволодіння технологіями впровадження електронного врядування та вирішення управлінських питань у цій галузі.

Практичне заняття містить проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, вирішення завдань з їхнім обговоренням, зв'язування контрольних завдань, перевірку та оцінювання.

Практичні завдання з начальної дисципліни спрямовані на те, щоб здобувачі вищої освіти оволоділи професійними компетентностями з аналізу правомірності публічного управління, оцінювання повноважень публічної адміністрації та забезпечення законності і дисципліни в державній службі, застосування знань щодо прав та свобод громадянина та людини, дії принципів демократичного суспільства.

У межах навчальної дисципліни "Конституція та врядування" з метою опанування здобувачами вищої освіти всіх видів робіт практичні заняття рекомендовано проводити за окремо взятими темами чи, в деяких випадках, питаннями (табл. 2).

Таблиця 2

Перелік тем практичних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми практичного заняття	Зміст
1	2	3
Змістовий модуль 1. Основи конституційного устрою держави		
Тема 1. Поняття, зміст та функції конституції	Практичне завдання 1. Аналіз конституції європейських країн	Здійснення аналізу конституцій європейських країн за ознаками класифікації конституцій та закріплення норм демократичного врядування
Тема 2. Конституційно-правові норми, конституційно-правові відносини та відповідальність у конституційному праві	Практичне завдання 2. Аналіз закріплення прав і свобод людини та забезпечення їхньої реалізації у Конституції України	Здійснення аналізу положень Конституції України щодо забезпечення можливостей реалізації закріплених прав людини самостійно чи за участі держави реалізувати свої права громадянина, а також прикладів залежності держави (органів місцевого самоврядування) від реалізації прав людиною (громадянином); проведення аналізу прав і свобод за критерієм можливості втручання держави в правовий статус людини та громадянина; опрацювання аспектів правового закріплення прав і свобод людини в Конституції України; проведення правового аналізу законодавства України щодо закріплення статусу громадянина

1	2	3
Тема 3. Конституція	Практичне завдання 3. Презентація "Можливості реалізації закріплених у Конституції України прав людиною самостійно чи за участі держави"	Проведення правового аналізу реалізації закріплених правових норм, закріплених у Конституції України, людиною самостійно чи за участю держави. Демонстрація презентації, участь у дискусії
	Практичне завдання 4. Аналіз дотримання правових норм, закріплених у Конституції України	Здійснення аналізу ситуацій щодо дотримання правових норм, закріплених у Конституції України
Змістовий модуль 2. Належне врядування та інструменти його забезпечення		
Тема 4. Передумови та інноваційні інструменти належного врядування	Практичне завдання 5. Робота в малих групах "Ідентифікація інституційного конфлікту у системі органів публічної влади"	Здійснення аналізу інституційного конфлікту (конфліктної ситуації) у системі органів публічної влади та підготовка пропозицій за визначеною формою щодо його вирішення
Тема 5. Належне врядування в контексті реалізації структурних реформ в Україні	Практичне завдання 6. Ділова гра "Аналіз загроз у політичній сфері України". Дискусія	Виконання завдання з оцінювання стану внутрішньо-політичної ситуації в країні та підготовка аналітичної записки з пропозиціями подолання означених загроз, представлення результатів
	Практичне завдання 7. Аналіз правового статусу публічного службовця	Здійснення аналізу правового статусу публічного службовця

1	2	3
	<p>Практичне завдання 8. Оцінювання правильності документального оформлення управлінських рішень публічного службовця</p>	<p>Виконання завдань з оцінювання правильності документального оформлення управлінських рішень публічного службовця</p>
	<p>Практичне завдання 9. Дискусія "Оцінювання рівня державної стабільності на основі індексу фракційності політичних партій"</p>	<p>Виконання завдання щодо оцінювання рівня державної стабільності на основі індексу фракційності політичних партій, представлення результатів</p>
<p>Тема 6. Місцеве самоврядування</p>	<p>Практичне завдання 10. Кейс "Аналіз повноважень місцевої влади"</p>	<p>Опрацювання матеріалів наданого кейсу, виконання завдань, представлення результатів</p>

Змістовий модуль 1

Основи конституційного устрою держави

Практичне завдання 1. Аналіз конституції європейських країн

Завдання 1.1. Проведіть аналіз конституцій європейських країн за допомогою табл. 3 та надайте пояснення відповідно до ознак класифікації.

Аналіз конституції європейських країн

Країни	Ознаки класифікації конституцій													
	Форма (структура)		Термін дії		Спосіб прийняття		Порядок змін, внесення поправок і доповнень		Форма правління		Форма державного устрою		Спосіб закріплення правових норм	
	писані	неписані	постійні	тимчасові	даровані	народні	жорсткі	гнучкі	монархічні	республіканські	федеративні	унітарні	кодифіковані	некодифіковані
Австрія														
Бельгія														
Болгарія														
Греція														
...														
Норвегія														
Мальта														
Монако														
Польща														
Португалія														
...														

Практичне завдання 2. Аналіз закріплення прав і свобод людини та забезпечення їхньої реалізації у Конституції України

Завдання 2.1. У європейській теорії взаємовідносини між публічною адміністрацією та людиною і громадянином у частині забезпечення прав останніх існує поділ прав і свобод за критерієм можливості втручання держави в правовий статус людини та громадянина.

Виходячи з аналізу положень розділу II Конституції України, заповніть табл. 4.

Таблиця 4

Аналіз прав і свобод за критерієм можливості втручання держави в правовий статус людини та громадянина

Види прав людини та громадянина залежно від можливості втручання держави для реалізації відповідного права	Конституційне положення	Приклади законодавчої та підзаконної деталізації адміністративних дій з метою забезпечення цього права
Права, що захищають людину та громадянина від посягань публічної влади (право захисту від посягань)		
Охоронне право (обов'язок держави захищати право)		
Право на надання послуг		

Уточніть, у чому полягає різниця в гарантуванні державою цих прав.

Завдання 2.2. Затвердження Національної стратегії у сфері прав людини зумовлене необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвого механізму захисту в Україні прав і свобод людини, вирішення системних проблем у зазначеній сфері. Зокрема, Стратегією передбачено забезпечення права на участь в управлінні державними справами. У ній зазначено, що потребують вдосконалення механізми реалізації безпосередньої демократії, а також механізми взаємодії між громадянським суспільством та органами державної влади, органами місцевого

самоврядування в процесі ухвалення рішень, у тому числі щодо вирішення питань місцевого значення. Стратегією визначено стратегічну мету – забезпечення пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника у процесі формування та реалізації державної політики, здійснення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, ведення господарської діяльності. А також очікувані результати: запровадження системного підходу до забезпечення прав і свобод людини, узгодженості дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства суб'єктів господарювання, створення в Україні ефективного механізму реалізації та захисту прав і свобод людини, усунення недоліків системного характеру, які лежать в основі порушень, визначених Європейським судом (Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини, Стратегія від 24.03.2021 р. № 119/2021).

Запропонуйте план заходів, що містить розроблення та впровадження механізмів публічної політики для забезпечення реалізації означеної мети та отримання очікуваних результатів.

Які права людини передбачені декларацією?

Визначте групи прав і свобод, що передбачені Конституцією України.

Які права, зазначені у декларації, знайшли своє відображення в Конституції України, а які ні?

Завдання 2.3. Проаналізуйте правове закріплення прав і свобод людини в Конституції України. Аналіз необхідно провести за допомогою табл. 5.

Таблиця 5

Аналіз правового закріплення прав і свобод людини в Конституції України

Права та свободи людини	Закріплення в Конституції України	
	стаття	пояснення
1	2	3
Права людини		
Право на рівність		

1	2	3
Право на життя, свободу, особисту безпеку		
Право на рівність перед судом		
Право на компетентний суд		
Право на участь у публічних слуханнях		
Право вважатися невинним, поки не доведено протилежне		
Право вільного пересування в та поза країною		
Право на прихисток в іншій країні від переслідування		
Право на національність і вільний вибір національності		
Право на шлюб та сім'ю		
Право на власність		
Право на мирні зібрання й асоціації		
Право на участь в управлінні державою та вільних виборах		
Право на гідну роботу й об'єднання в трудові союзи		
Право на відпочинок і дозвілля		
Право на відповідні стандарти життя		
Право на освіту		
Свободи людини		
Свобода від дискримінації		
Свобода від знущань та деградації		
Свобода від арешту		
Свобода від втручання в приватне життя, сім'ю, дім та листування		
Свобода вибору віри та релігії		
Свобода мати переконання та інформацію		

Методичні рекомендації

Для повного правового аналізу необхідно ознайомитися із Загальною декларацією прав людини від 10 грудня 1948 року та порівняти її зміст з Розділом II Конституції України. Коротко охарактеризуйте зміст положень декларації.

Завдання 2.4. Визначте права, свободи й обов'язки громадянина України у сфері:

політичній;
соціальної;
економічній;
культурній.

Коротко охарактеризуйте кожну групу. Які саме права належать до відповідної групи? Якими статтями Конституції вони передбачені?

Завдання 2.5. Ознайомтеся з розділом II Конституції України від 28 червня 1996 року. Визначте, якими правами, закріпленими в Конституції України, користується 16-річний абітурієнт закладу вищої освіти.

Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 2.6. Розкрийте підстави набуття та припинення громадянства України.

Хто ухвалює рішення про надання і припинення громадянства України?

Якими документами підтверджується наявність громадянства України?

Завдання 2.7. У ст. 4 Конституції України проголошено, що "в Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначає закон".

Дайте визначення поняття "громадянство України".

Яка різниця між громадянством і підданством?

Завдання 2.8. Громадянин України Сабакар виїхав на постійне місце проживання до Аргентини. Через певний час він подав документи на набуття громадянства цієї держави.

Чи зберігатиме громадянин Сабакар і надалі громадянство України?

Чи допускається за законодавством України подвійне громадянство?

Які підстави і порядок припинення громадянства України?

Завдання 2.9. Громадянин Недошивкін, якому виповнилося 14 років, звернувся із заявою до відділу реєстрації актів цивільного стану про зміну прізвища, мотивуючи своє прохання знущанням над ним у загальноосвітньому навчальному закладі. Начальник відділу громадянинові Недошивкіну у задоволенні його заяви відмовив.

Яку аргументовану відповідь має надати громадянину Недошивкіну начальник РАЦС згідно з Цивільним кодексом України?

Методичні рекомендації

Для проведення повного правового аналізу необхідно ознайомитися із Законом України "Про громадянство України".

Завдання 2.10. Шістнадцятирічний громадянин Морозов В. В. звернувся до начальника відділу РАЦС Дніпровського районного управління юстиції з заявою про зміну прізвища, імені та по батькові. Начальник відділу громадянину Морозову В. В. відмовив у задоволенні його заяви. Аргументуйте правильну відповідь начальника відділу РАЦС згідно з Цивільним кодексом України.

Методичні рекомендації

Для проведення повного правового аналізу необхідно ознайомитися із Цивільним кодексом України.

Практичне завдання 3. Можливості реалізації закріплених у Конституції України прав людиною самостійно чи за участі держави

Завдання 3.1. Основним елементом правової держави є не лише закріплення прав і свобод людини та громадянина, а й забезпечення їхньої реалізації. Розділ II Конституції України визначає перелік прав, свобод та обов'язків людини і громадянина й окреслює механізми їх гарантування. На основі аналізу положень цього розділу Конституції визначте можливості реалізації закріплених прав людиною самостійно чи за участі держави, а також випадки залежності держави (органів місцевого самоврядування) від реалізації прав людиною (громадянином).

Результати аналізу необхідно подати в табл. 6.

Методичні рекомендації

Для проведення повного правового аналізу необхідно ознайомитися із Розділом II Конституції України (зі змінами, внесеними згідно із Законами України) та спеціального законодавства за кожним прикладом прав й обов'язків людини та громадянина.

**Можливості реалізації закріплених у Конституції України прав
людиною самостійно чи за участі держави**

Права і свободи людини та громадянина	Природні	Соціально-економічні	Політичні
Права й обов'язки, що реалізуються /можуть бути реалізовані без втручання держави			
Права й обов'язки, що потребують спільної участі			
Права й обов'язки, що можуть бути реалізовані виключно державою (особа є залежною від держави)			
Права й обов'язки, в яких держава залежна від людини і громадянина			

**Практичне завдання 4. Аналіз дотримання правових норм,
закріплених у Конституції України**

Завдання 4.1. Дайте повну характеристику правовим нормам, закріпленим у Конституції України.

Завдання 4.2. С. Колотко, який народився в Україні, вирішив прийняти громадянство України. Йому було відмовлено на підставі, що його батьки є особами без громадянства.

Чи правомірні дії державних органів? Розкрийте підстави надання громадянства України.

Завдання 4.3. Громадянин П. Миколайчик, не володіючи українською мовою, подав клопотання про прийняття громадянства України. Його клопотання було прийнято та схвалено.

Які порушення норм були при цьому допущені? Зазначте необхідні вимоги для отримання громадянства України.

Завдання 4.4. Приватна фірма подала до місцевої газети "Прем'єр" оголошення такого змісту: "Запрошуємо на роботу секретаря-референта,

вродливу жінку віком до 23 років, з інтелігентними манерами, вищою гуманітарною освітою, вільним володінням англійською мовою, комп'ютерною технікою".

Проаналізуйте це оголошення на предмет відповідності його чинному законодавству.

Завдання 4.5. Маркова З. І., пенсіонерка за віком, звернулася до адвоката з проханням пояснити її права на працевлаштування. Маркова З. І. збиралася звернутися до районного центру зайнятості за сприянням у пошуку відповідної роботи, а за відсутності такої мала намір просити надати їй статус безробітної з виплатою допомоги у зв'язку з безробіттям. Адвокат пояснив Марковій З. І., що, оскільки вона є пенсіонеркою за віком й отримує пенсію, вона не має права вимагати послуг від державної служби зайнятості з приводу працевлаштування.

Проаналізуйте консультацію адвоката на предмет відповідності її чинному законодавству.

Завдання 4.6. Визначте особливості та межі реалізації конституційного права громадянина "брати участь в управлінні державними справами".

Завдання 4.7. Громадянин А. Горлик у своєму листі висловив думку про хибність дій президента в конфлікті на Балканах. Листа прочитав поштар. Яким правом скористався громадянин А. Горлик?

Яке право громадянина А. Горлика порушив поштар? Розкрийте зміст особистих прав і свобод громадянина України.

Завдання 4.8. Президент України поставив вимогу до Уряду негайно усунути з посади одного з міністрів у зв'язку з незадовільним виконанням службових обов'язків. Чи входять означені дії до повноважень Кабінету Міністрів України?

Які дії глави держави в цьому випадку?

Завдання 4.9. 7-річному Сергійкові та його батькам було відмовлено директором школи у прийомі до 1-го класу у зв'язку з належністю родини до однієї із сект.

Чи правомірні дії директора?

Розкрийте зміст соціальних прав громадянина України.

Завдання 4.10. Одружуючись, Галина на вимогу майбутнього чоловіка Миколи дала йому розписку, згідно з якою вона зобов'язалася протягом сімейного життя не вступати на навчання чи роботу. Але після трьох років сімейного життя Галина виявила бажання вступити до закладу вищої освіти. Микола заперечував, посилаючись на зобов'язання. Виник конфлікт.

Хто правий у цій ситуації?

Завдання 4.11. Громадянин України М. Сивко, віком 17-ти років, вирішив заснувати партію "Еколюб".

Яким правом скористався громадянин? Чи може громадянин М. Сивко бути засновником партії? За яких умов він мав би таку можливість? Означте політичні права та свободи громадянина М. Сивка.

Завдання 4.12. Громадянин Алжиру Пунджао має бажання одержати громадянство України, оскільки протягом трьох останніх років навчається у Києві в університеті, у нього виникли почуття до української дівчини, з якою він має намір одружитися.

Які дії має вчинити Пунджао для реалізації свого наміру?

Завдання 4.13. Говард Нуоку народився у травні 1999 року в Києві. Його батьку і матері, які походять з Афганістану і мають громадянство цієї країни, надано в Україні статус біженців на початку 1999 року.

Які підстави набуття громадянства України передбачені законом? За яких умов особа може набути громадянства України?

Громадянином якої держави буде Говард Нуоку?

Завдання 4.14. Громадянин О. Залізник, 1965 р. н., безпартійний, має бажання стати Президентом України.

Чи має О. Залізник право на це?

Яким вимогам має відповідати О. Залізник для того, щоб реалізувати свій намір?

Хто не може бути зареєстрований кандидатом у Президенти України?

Завдання 4.15. Громадянин М. Івахненко, віком 20 років, безпартійний, має бажання стати народним депутатом України.

Чи має М. Івахненко право на це? Яким вимогам має відповідати М. Івахненко для того, щоб реалізувати свій намір?

Завдання 4.16. У ст. 9 Конституції України проголошено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Дайте відповіді на такі запитання:

Що таке міжнародний договір?

Які види міжнародних договорів ви знаєте?

Які основні міжнародні договори є частиною національного законодавства?

Як співвідносять між собою положення національного законодавства та міжнародних договорів?

Завдання 4.17. Установіть, які відмінності конституційно-правового статусу Кабінету Міністрів України та Президента України закладені в Конституції України.

Завдання 4.18. Кабінет Міністрів України своєю Постановою призначив всеукраїнський референдум, на який винесено одне питання: "Чи підтримуєте ви збереження чинних повноважень Кабінету Міністрів України до 2026 року?".

Визначте, які правові норми було порушено?

Дайте відповідь на запитання:

Які питання можуть бути предметом референдуму?

Які питання не можуть бути винесені на референдум?

Хто може призначити всеукраїнський референдум і який порядок його проведення?

Завдання 4.19. Громадянин України І. Здор 24-х років, має бажання стати суддею. І. Здор здобув юридичну освіту за кордоном, має диплом магістра права з відзнакою Гарвардської школи права. І. Здор набув громадянства України у 20-річному віці.

Чи може він претендувати на посаду судді? Які вимоги висувають до осіб, що претендують на посаду судді в Україні?

Завдання 4.20. У ст. 5 Конституції України проголошено, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Ніхто не може узурпувати державну владу.

З'ясуйте сутність понять "влада", "державна влада", "узурпація державної влади".

На підставі положень Конституції України визначте, які органи державної влади та місцевого самоврядування діють в Україні.

Методичні рекомендації

Для проведення повного правового аналізу необхідно ознайомитися із Розділом II Конституції України (зі змінами, внесеними згідно із Законами України).

Завдання 4.21. Заповніть табл. 7, визначивши, до якої гілки влади належать відповідні органи державної влади.

Таблиця 7

Гілки влади в Україні

Гілки влади в Україні		
Законодавча влада	Виконавча влада	Судова влада

Водночас зазначте, які конкретні нормативно-правові акти є правовою основою діяльності тих органів виконавчої влади, які було вказано.

1. Верховний Суд України.
2. Кабінет Міністрів України.
3. Верховна Рада України.
4. Господарський суд м. Києва.
5. Національна агенція з питань державної служби України.
6. Конституційний Суд України.
7. Державна фіскальна служба України.
8. обласна державна адміністрація.
9. Міністерство внутрішніх справ.
10. обласне управління юстиції.

11. Міністерство оборони України.
12. Київська міська державна адміністрація.
13. Державна митна служба України.
14. Міністерство освіти України.
15. Міністерство аграрної політики України.
16. Державна служба статистики України.
17. Харківський окружний адміністративний суд.

Методичні рекомендації

Для виконання практичного завдання необхідно ознайомитися із Конституцією України (зі змінами, внесеними згідно із Законами України) та спеціальним законодавством регулювання відповідного органу державної влади.

Завдання 4.22. До якої категорії органів виконавчої влади України за територіальним масштабом діяльності належать Міністерство фінансів України та Міністерство освіти України?

Який орган влади здійснює координування їхньої діяльності?

Визначте та порівняйте їхні основні повноваження.

Чи збігаються сфери їхнього регулювання та відповідні повноваження?

Змістовий модуль 2

Належне врядування та інструменти його забезпечення

Практичне завдання 5. Ідентифікація інституційного конфлікту у системі органів публічної влади

Завдання виконують малими групами (3 – 5 осіб).

Етапи виконання завдання:

1. Ідентифікуйте інституційний конфлікт (конфліктну ситуацію) у системі органів публічної влади (на вибір) та підготуйте політичну пропозицію щодо його вирішення. Політична пропозиція має бути побудована на основі таких складових:

причини виникнення конфліктної ситуації;

основні прояви проблеми;
механізми вирішення проблеми;
розроблення плану заходів щодо оптимізації роботи органу публічної влади.

2. Презентуйте політичний порядок денний керівника органу публічної влади, виходячи з мети – впровадження механізмів публічної політики.

Політичний порядок денний має бути побудований на основі таких складових: очікувані результати; проблеми; рішення; нова політика.

Методичні рекомендації

Для вирішення конфлікту необхідно означити:
причини виникнення конфліктної ситуації;
основні прояви проблеми;
запропонувати механізми вирішення проблеми;
розробити план заходів щодо оптимізації роботи органу публічної влади.

Презентація проводиться всіма учасниками малої групи.

Практичне завдання 6. Ділова гра "Аналіз загроз у політичній сфері України"

Етапи виконання завдання

1. Проаналізувавши стан розвитку внутрішньополітичної ситуації в Україні, Рада національної безпеки й оборони (РНБО) України зазначає, що останнім часом надзвичайно серйозною проблемою стає підвищення рівня загрози регіонального сепаратизму в Україні.

У якості державного експерта департаменту Апарату РНБО України підготуйте аналітичну записку з пропозиціями щодо розроблення тез стратегії подолання загрози регіонального сепаратизму в Україні.

Методичні рекомендації

1. Комплексний аналіз загрози регіонального сепаратизму як проблеми у сфері національної безпеки.

2. Дайте оцінювання ситуації, що склалася.

3. Формулювання висновків і рекомендацій відповідному суб'єкту забезпечення національної безпеки щодо вирішення (або частини) вказаної проблеми.

4. Результати дослідження узагальніть у формі службової записки.

Службова записка з тих чи інших питань публічного управління у сфері національної безпеки завжди має прикладний характер і практично спрямована. Вона адресована суб'єктам забезпечення національної безпеки, тобто тим, хто має уявлення про що йдеться. Це дозволяє її автору не ускладнювати викладення основного матеріалу різними довідковими, статистичними та іншими даними, а зосередити свою увагу на обґрунтуванні та розкритті змісту рекомендацій (пропозицій) суб'єктам забезпечення національної безпеки.

У процесі підготовки службової записки доцільно залучати максимальну кількість матеріалів, а її текст, передусім, має бути спрямований на досягнення головної мети, відображеної в назві записки.

Жорстких вимог до структури або обсягу службової записки не висувають, але, як правило, службова записка з тієї чи іншої проблеми забезпечення національної безпеки складається зі вступу, основної частини та пропозицій (рекомендацій), а також підпису автора записки.

В основній частині викладають обґрунтування пропозицій та рекомендацій, для чого здійснюють поетапний аналіз проблеми та узагальнення, висування гіпотез, версій і їхнього обґрунтування. Як правило, готуючи службову записку, в її основну частину включають інформаційну та аналітичну складові. Під час підготовки інформаційної складової записки має бути акцентована увага на тому, що дані, які в ній будуть наведені, можуть мати різноманітну природу та бути подані по-різному.

Наприкінці основної частини службової записки обов'язково мають бути висновки (4 – 5 сторінок), до яких висувають такі вимоги: несутеречливість і логічний взаємозв'язок з основним текстом; відсутність прямих повторень тексту; неприпустимість висновків, не обґрунтованих основним текстом.

2. У Стратегії національної безпеки України акцентують увагу на необхідності суттєвого підвищення ефективності публічного управління й адміністрування в контексті забезпечення політичної безпеки. У ролі керівника відділу Національного інституту стратегічних досліджень підготуйте паспорт (матрицю) загроз у політичній сфері у вигляді аналітичної записки, у якій обґрунтуйте пропозиції Президенту України щодо невідкладних заходів для підвищення ефективності вказаного управління.

Методичні рекомендації

1. Оцінити масштаби зовнішніх та внутрішніх чинників, що можуть перешкоджати реалізації національних інтересів, а саме оцінити масштаб загрози; навести дані про причини та перебіг розвитку подій, явищ, процесів, інші чинники, які породжують небезпеки реалізації національних інтересів, тобто дати характеристику можливих наслідків загрози; дати прогнозне оцінювання розвитку наявних загроз у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі.

2. Підготувати аналітичну складову службової записки: скласти паспорт загроз у політичній сфері.

3. Визначити рівень політичних загроз національній безпеці та адекватний йому порядок денний органів державної влади.

Паспорт загрози національній безпеці – це документ, який передбачає детальне оцінювання подій, явищ, процесів та інших чинників, що створюють небезпеку реалізації життєво важливих національних інтересів, характеристику їхнього можливого розвитку (масштаб, тенденції розвитку, можливі наслідки для національної безпеки тощо), а також визначення основних організаційно-правових та інших механізмів діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки щодо реагування на загрози (моніторинг, превентивні дії, локалізація тощо).

Структура паспорта загрози національній безпеці. Типовий Паспорт загрози може мати кілька розділів (найбільш оптимальна кількість – три). Під час розроблення вказаного Паспорта спочатку зазначають найменування та шифр загрози. Найменування загрози вказують з огляду на можливі явища, події, процеси та інші чинники, що становлять небезпеку для реалізації життєво важливих національних інтересів України, які визначені згідно з чинним законодавством, а шифр загрози проставляють відповідно до класифікатора загроз, який має бути розроблений окремо.

У першому розділі Паспорта загрози відображають найбільш постійні і, так би мовити, статичні ознаки загрози. Це загальна характеристика загрози, яка має бути якомога повнішою та відображати:

структуру загрози (зазначають складові загрози, які утворюють своєрідне "дерево загрози" (аналізу підлягають явища, події, процеси, інші чинники, що створюють небезпеку реалізації життєво важливих національних інтересів));

об'єкти загрози (визначають відповідно до їхньої спрямованості проти реалізації життєво важливих національних інтересів (об'єктом

загрози є той чи інший життєво важливий національний інтерес або сукупність національних інтересів));

джерела загроз (визначають явища, процеси, суб'єкти, які створюють небезпеку для реалізації національних інтересів).

У другому розділі відображають динамічні характеристики можливого розвитку загрози, а саме:

масштаб загрози (зазначають просторовий розмах зовнішніх та внутрішніх чинників, що можуть перешкоджати реалізації національних інтересів та їх наслідки);

можливі наслідки загрози (надають короткі довідкові дані про причини та перебіг розвитку подій, явищ, процесів, інші чинники, які породжують небезпеку для реалізації національних інтересів);

прогноз розвитку загрози (вказують прогноз наслідків загрози для реалізації життєво важливих національних інтересів у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі).

Третій розділ має бути присвячено попередньому плануванню застосування сил і засобів суб'єктів забезпечення національної безпеки щодо реагування на загрозу (завдання вказаних суб'єктів, питання координації їхньої діяльності, ресурсне забезпечення, способи і методи реагування тощо). Тому в цьому розділі має бути відображено, передусім, таку інформацію:

суб'єкти забезпечення національної безпеки (мають бути стисло описані основні функції, завдання, повноваження, сфери відповідальності, особливості діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки, підпорядкованих їм сил і засобів щодо виявлення, прогнозування, нейтралізації (зниження рівня) загрози (її складових) та запобігання їй);

ресурсне забезпечення (зазначають особливості організації ресурсного забезпечення (фінансового, матеріально-технічного, інформаційного тощо) діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки щодо реагування на загрози, сили і засоби, що додатково можуть залучатися, їхній розподіл і порядок використання тощо);

способи та методи реагування на загрози (визначають алгоритм дій суб'єктів забезпечення національної безпеки, підпорядкованих їм сил і засобів, а також тих, які можуть залучатися додатково до реагування на загрози, їхній розподіл, порядок, способи та методи використання).

Практичне завдання 7. Аналіз правового статусу публічного службовця

Завдання 7.1. Президент України поставив вимогу до уряду негайно усунути з посади одного з міністрів у зв'язку з незадовільним виконанням службових обов'язків.

Чи входять означені дії до повноважень Кабінету Міністрів України? Які дії глави держави в цьому випадку?

Завдання 7.2. Розпорядження про прийняття М. Залізняка на посаду головного спеціаліста районної державної адміністрації, як такого, що успішно пройшов конкурсний відбір, було ухвалено 15 листопада. У зв'язку із хворобою працівника відділу кадрів оформлення особової справи було перенесено на 23 листопада. 22 листопада М. Залізняк прийняв подарунок у зв'язку з виконанням своїх посадових обов'язків, про що був складений відповідний протокол про вчинення корупційного діяння. М. Залізняк заперечував проти кваліфікації його дій як корупційного діяння, оскільки він (на його думку) не є державним службовцем (не прийняв присяги, тобто не підписав бланку із текстом присяги, а також не ознайомлений із переліком обмежень для державного службовця та загальними правилами поведінки державного службовця).

Дайте правове оцінювання цієї ситуації.

Завдання 7.3. У Харківському центрі зайнятості оголошено конкурс на заміщення вакантної посади головного спеціаліста юридичного відділу.

Конкурсною комісією були розроблені такі кваліфікаційні вимоги до претендента:

вища юридична освіта;

післядипломна освіта у сфері управління: магістр державного управління;

знання іноземної мови для вільного користування;

вік до 35 років;

наявність житла;

вміння працювати на комп'ютері.

Дайте оцінювання зазначеним вимогам відносно відповідності їх чинному законодавству.

Завдання 7.4. О. Головка, працюючи юрисконсультантом виконавчого комітету Жовківської міської ради, у період з вересня 2015 року до лютого 2016 року, на умовах суміщення виконував роботу опалювача цієї ради, за що одержував щомісяця 30 % від посадового окладу опалювача. Трудової угоди з О. Головком на виконання ним роботи опалювача не було, тобто цю роботу він суміщав з роботою юрисконсульта. Таким чином, О. Головка виконував роботу юрисконсульта й опалювача в одній і тій самій установі – виконавчому комітеті – у межах норми робочого часу з певною доплатою за роботу опалювача.

Постановою судді Жовківського районного суду О. Головка було притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді попередження. Суд визнав, що О. Головка як посадова особа місцевого самоврядування виконував роботу на умовах суміщення, що є корупційними діями.

Чи має місце корупційне діяння?

Чи є правильним рішення суду?

Завдання 7.5. Молоді державні службовці І. Семкин та О. Роденок, гуляючи містом, побачили мітинг, який проходив на площі. На мітингу представники різних партій критикували діяльність Президента України, Уряду України та Верховної Ради України. О. Роденок також виступив із критикою діяльності Уряду, а І. Семкин увійшов до складу обраного на мітингу оргкомітету із проведення загальноміського страйку.

Проаналізуйте цю ситуацію.

Завдання 7.6. Громадянин звернувся з інформаційним запитом до районної державної адміністрації щодо надання інформації про її діяльність, зокрема про:

кількість отриманих і розглянутих структурними підрозділами адміністрації скарг;

порядок особистого прийому громадян головою державної адміністрації та його заступниками;

порядок отримання субсидій малозабезпеченими громадянами;

перелік і порядок роботи тендерних комітетів, утворених районною державною адміністрацією;

розміри витрат з Державного бюджету на утримання районної державної адміністрації у поточному році.

Службовці протягом 10 днів надіслали відповідь заявнику, зазначивши в ній, що йому відмовлено в наданні інформації за пунктами 1, 4 та 5. Відповідь не була мотивована.

У чому в цій ситуації полягає вільний розсуд адміністрації?

Обґрунтуйте правильність відповіді районної державної адміністрації.

Завдання 7.7. Громадянин В. Кримов надав документи в конкурсну комісію на займання посади радника Президента України. Конкурсна комісія затребувала від В. Кримова надати відомості про його доходи та зобов'язання фінансового характеру, а також про належне йому та членам його сім'ї нерухоме та цінне рухоме майно, вклади у банках і цінні папери. Громадянин В. Кримов відмовився, посилаючись на недоторканність особистого життя і таємницю вкладів, тому конкурсна комісія відмовила йому в розгляді документів.

Вирішіть питання про законність дій комісії.

Завдання 7.8. Державний службовець О. Здор під час ознайомлення зі своєю особою справою виявив у ній дані про його членство в Народно-демократичній партії, які були внесені кадровою службою міністерства. Через деякий час керівництво міністерства стало вимагати від О. Здора припинення членства в партії інакше його буде звільнено з посади в міністерстві. О. Здор відмовився виконувати вимогу. Міністр видав наказ про притягнення його до дисциплінарної відповідальності у вигляді звільнення. О. Здор звернувся зі скаргою на незаконні дії керівництва міністерства.

Вирішіть справу.

Завдання 7.9. Громадянин Т. Семенов перед узяттям участі в конкурсі на заміщення вакантної посади в державному органі захотів дізнатися, чи надає держава певне соціальне та матеріальне забезпечення державним службовцям.

Визначте, які гарантії матеріального та соціального характеру надає держава державним службовцям.

На який розмір пенсії може розраховувати службовець після виходу на пенсію?

Завдання 7.10. Громадянин Туреччини одружився з громадянкою України та переїхав жити до Києва. У Туреччині він працював на посаді заступника начальника окружного управління юстиції, однак був притяг-

нутий до кримінальної відповідальності, у зв'язку з чим і був звільнений з посади. Переїзд до України був правомірним. Громадянин Туреччини дізнався, що в обласному управлінні юстиції у м. Києві є вакантна посада заступника начальника (державна служба) та подав документи на конкурс.

Чи може громадянин Туреччини бути прийнятий на цю посаду?

Хто має право на державну службу в Україні?

У яких випадках особа не може бути прийнята чи призначена на посаду в державному органі?

Завдання 7.11. Громадянин Д. Савченко, що займає посаду заступника керівника департаменту в міністерстві, зарекомендував себе сумлінним працівником і протягом багатьох років забезпечував відмінну роботу департаменту. Після досягнення ним віку 60 років міністр ухвалює рішення про призначення його керівником департаменту на 5 років.

Який граничний вік перебування на державній службі?

Які посади може займати державний службовець після досягнення ним граничного віку перебування на державній службі?

Чи правомірним було рішення міністра?

Завдання 7.12. М. Петриченко працює на посаді заступника керівника управління в міській державній адміністрації. Останнім часом у нього виникають непорозуміння особистого характеру з керівником управління. Однак, незважаючи на суто приватний характер сварок, М. Петриченко відмовляється виконувати розпорядження керівника, що стосуються винятково службової діяльності, спонукає до бойкоту розпоряджень керівника співробітників управління.

Чи правомірні дії М. Петриченка?

У чому він неправий і як має ставитись до розпоряджень керівника управління?

Визначте основні обов'язки державних службовців.

Чи існують певні обмеження, пов'язані з проходженням державної служби?

Які заходи дисциплінарного впливу, передбачені законом, можуть бути застосовані до державних службовців за невиконання чи неналежне виконання своїх службових обов'язків?

Завдання 7.13. Громадянину В. Стрігину, що перебуває на службі в районній державній адміністрації м. Києва, виповнилося 62 роки. Він написав заяву на ім'я керівника свого відділу про продовження строку перебування його на посаді ще на три роки. Начальник відділу йому відмовив. В. Стрігін звернувся зі скаргою на рішення керівника до заступника голови райдержадміністрації.

Який граничний вік перебування на державній службі?

Чому В. Стрігину відмовлено у продовженні його роботи на посаді?

Чи може він бути залишений на державній службі?

Яке рішення може бути прийнято щодо В. Стрігіна?

Завдання 7.14. Громадянин України С. Ковтуненко, який має вищу юридичну освіту та досвід адвокатської діяльності два роки, дізнався, що в районній державній адміністрації є вакантна посада заступника начальника управління праці та соціального захисту населення.

С. Ковтуненко подав документи на конкурс на заміщення цієї посади. Визначте, які шанси є С. Ковтуненка.

Які вимоги висуваються до осіб, що бажають вступити на державну службу?

Які документи у разі позитивного рішення він має надати?

Завдання 7.15. Головними причинами, які зумовили необхідність розроблення Стратегічного плану діяльності на 2027 – 2030 роки (Національне агентство України з питань державної служби) були: стримування розвитку та функціонування системи кадрового забезпечення в державі; відсутність ефективної системи моніторингу потреб суспільства та держави у фахівцях із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки, недосконалість механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців; відсутність збалансованої системи управління професійною орієнтацією молоді, об'єктивних принципів її відбору та навчання, повільні темпи впровадження сучасних технологій професійного розвитку; недостатнє застосування наукових підходів, результатів наукових досліджень у процесі формування та реалізації державної кадрової політики.

Метою державної кадрової політики сьогодні є забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими кадрами, необхідними для реалізації національних інтересів у контексті розвитку України як демократичної, соціальної держави з розвинутою ринковою економікою.

Реалізація державної кадрової політики має бути спрямована на досягнення:

у соціальному аспекті – високого рівня розвитку людського потенціалу держави, задоволення очікувань населення щодо професійної самореалізації, гідної оплати праці;

в економічному аспекті – забезпечення всіх галузей суспільного виробництва кваліфікованими кадрами, зростання конкурентоспроможності держави, підвищення рівня добробуту населення;

в інституційному аспекті – вдосконалення нормативно-правової бази з метою запровадження новітніх підходів у кадровому менеджменті;

в організаційному аспекті – розбудови системи управління трудовими ресурсами на засадах соціального діалогу та партнерства держави й суб'єктів підприємницької діяльності.

Закон України "Про державну службу" дав старт реформі системи державної служби та забезпечує нову якість державної служби відповідно до кращої європейської практики, запровадити нові засади діяльності органів влади на принципах верховенства права, професіоналізму, політичної неупередженості, забезпечення рівного доступу до державної служби. Закон передбачає запровадження низки реформаторських новацій. Головним аспектом закону є запровадження компетентнісної моделі управління людськими ресурсами в органах державної влади, яка передбачає нові підходи до кадрового забезпечення органів державної влади: вступ на всі посади державної служби лише за конкурсом на основі особистих якостей та досягнень кандидатів на посади, виключення будь-яких корупційних механізмів під час вступу та проходження державної служби, кар'єрну мотивацію, підвищення кваліфікаційних вимог та об'єктивне оцінювання результатів роботи державних службовців.

Відповідно до закону, вступ на державну службу здійснюють шляхом призначення громадянина України на посаду за результатами конкурсу. Відповідно до європейської практики, закон визначає також загальні вимоги до особи, яка претендує на зайняття посади державної служби.

Розкрити сутність, завдання та принципи формування кадрової політики в органах місцевого самоврядування в умовах децентралізації, роль та завдання центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у впровадженні кадрової політики.

Методичні рекомендації

Дайте оцінювання методології формування державної кадрової політики в Україні.

Запропонуйте та обґрунтуйте ключові завдання реалізації державної кадрової політики на період до 2030 року.

Визначте напрями вдосконалення кадрового забезпечення в органах публічної влади.

Завдання 7.16. Вирішення актуальних завдань відбору, призначення, просування у службовій діяльності, підготовки, перепідготовка та підвищення кваліфікації нової генерації управлінців, формування в них необхідних професійних, моральних якостей можливі за умови запровадження у практику роботи кадрових служб професійно-кваліфікаційних характеристик (ПКХ) на державних службовців та посадових осіб (службовців) органів місцевого самоврядування.

Низький професіоналізм, відсутність у багатьох управлінців адміністративно-господарської практики, невідповідність отриманих фахових знань сучасному рівню організаційно-управлінських і соціально-економічних проблем, а також відсутність об'єктивного оцінювання особистісних і фахових характеристик, інтелектуальних, організаторських здібностей, розпливчастість критеріїв для займання певної посади призвели до наповнення органів державної влади недосвідченими, малокомпетентними, безініціативними й безвідповідальними чиновниками.

В основі державної кадрової політики має бути розвиток професіоналізму службовців, удосконалення їхньої управлінської культури – сукупності політичних, економічних, правових, естетичних та інших знань, морально-етичних і комунікативних якостей, які впливають на орієнтири їхньої життєдіяльності, регулюють поведінку і є визначальними в практичній роботі в органах влади.

Професіоналізм – це якісно-ціннісний комплекс поєднання глибоких знань, практичного досвіду та компетентності службовця, загальнолюдських цінностей, що відображає ступінь самоорганізації особи, ефективність її професійної діяльності, сприяє піднесенню авторитету органів влади.

Головним напрямом реформації професійно-кваліфікаційних характеристик (ПКХ) має стати пріоритетний розвиток якостей особистості, які надають їй здатність до самовдосконалення й адаптації в сучасних і майбутніх умовах.

У процесі здійснення програми TACIS "Інституційне вдосконалення державної служби та організація професійного навчання державних службовців" розроблено ПКХ на принципово нових підходах, які дозволяють стати цільовою основою сучасного оновлення діяльності управлінців.

Які нормативно-правові акти України є правовою основою для впровадження в роботі кадрових служб професійно-кваліфікаційних характеристик державних службовців і посадових осіб (службовців) органів місцевого самоврядування?

Обґрунтуйте поняття "професіоналізм у публічній службі".

Наведіть власне бачення вирішення цієї проблеми.

Завдання 7.17. Генерація нових ідей (креативність) в організації процесу формальної та неформальної освіти публічних службовців.

Необхідно розробити програму дводенного тренінгу для публічних службовців з питань організації їхнього безперервного навчання з урахуванням:

- базових елементів і основних особливостей комунікації;
- групової динаміки в освіті дорослих;
- прийняття індивідуальних і колективних рішень у діяльності органу влади, громади;
- інтерактивних методів у навчанні публічних службовців;
- зворотного зв'язку;
- побудови ефективної комунікації у процесі навчання дорослих;
- механізмів стимулювання та мотивації учасників навчання дорослих;
- рефлексії;
- побудови траєкторії індивідуального навчання;
- застосування алгоритмів модерації, фасилітації та медіації в професійній діяльності публічних службовців.

Методичні рекомендації

Практичне заняття проводять з використанням інтерактивних технологій (дискусії, рольові ігри, симуляції, методи семінару "Всесвітнє кафе", Open space тощо).

Завдання 7.18. Однією з основних складових кадрового менеджменту є планування.

Яким чином визначити кількість службовців органу місцевого самоврядування відповідно до покладених на цей орган повноважень в умовах реформування місцевого самоврядування?

Як спланувати розвиток кадрового потенціалу органу публічного управління та адміністрування?

Місцеве самоврядування в Україні – одна з найдавніших державницьких традицій, гарантоване державою право та реальна ефективна правоздатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення – це ідеї, які закладені в законодавчих актах, а саме: Європейській Хартії місцевого самоврядування (15 жовтня 1985 року), Конституції України, Законах України "Про місцеве самоврядування в Україні" (із змінами, внесеними згідно із Законами України) та "Про службу в органах місцевого самоврядування" (Відомості Верховної Ради, 2023, № 72, ст. 249, із змінами, внесеними згідно із Законом № 4240-ХІ від 12.02.2025 р.), у сучасній концепції реформування місцевого самоврядування та територіальній організації влади.

Забезпечити дієвість місцевого самоврядування, яке здійснюють на принципах: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених чинним законодавством; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їхніх органів і посадових осіб; державної підтримки та гарантії; судового захисту прав, можливо лише за умов ефективної роботи всієї системи місцевого самоврядування, високопрофесійної діяльності посадових осіб і службовців.

Вирішення зазначеної проблеми пропонують здійснити шляхом проведення низки заходів і почати саме з реалізації Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" (Закон було прийнято 5 лютого 2015 року, Відомості Верховної Ради України, № 13, ст. 91 із змінами, внесеними згідно із Законами України, остання зміна Закон України № 562-ІХ від 16.04.2020 року), метою якого є визначення напрямів і механізмів формування ефективною територіальною громадою, спроможною максимально забезпечити надання якісних і доступних публічних послуг, становлення інститутів демократії участі, узгодження та задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави, регіонів і територіальних громад.

Аналіз стану кадрового забезпечення органів місцевого самоврядування вказує на необхідність розробити доступні методики розрахунків потреби в кадрах місцевого самоврядування та рекомендації з організації служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням п'ятирічного терміну повноважень на виборних посадах; запровадити цілеспрямоване навчання перспективних молодих службовців, які перебувають у резерві, на більш відповідальні посади; сформувати в системі місцевого самоврядування умови для постійного й активного розвитку професійних якостей, майстерності, набуття нових професійних знань шляхом професійної підготовки управлінських кадрів через загальнонаціональну систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців.

Одним із напрямів кадрового забезпечення органів публічної влади в об'єднаних територіальних громадах у змінних умовах зовнішнього та внутрішнього середовища запровадити ротацію кадрів як по горизонталі – між структурними підрозділами, так і по вертикалі – між адміністративними рівнями (місто – район, район – область).

Методичні рекомендації

Дайте оцінювання ситуації, що склалася.

Обґрунтуйте власні пропозиції щодо кількості працівників в органі місцевої влади.

Наведіть приклади розрахунків із закордонного досвіду.

Викладіть власне бачення вирішення цієї проблеми.

Завдання 7.19. Нові технології змінюють життя не лише промислових підприємств, а й державних установ, наповнюючи їхню діяльність новим змістом, надаючи їхнім функціям нової якості. Нові технології – це реальний спосіб подолання бюрократизації та підвищення ефективності роботи. Відповідно до національної програми інформатизації, Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України здійснює системний перехід до автоматизованої інформаційно-аналітичної системи, складовими якої є модернізація АІС "Діловодство" на базі вебтехнологій, створення електронного архіву виконаних документів, сучасної системи збирання, накопичення, оброблення, аналізу економічних та фінансових показників, оперативного обміну інформацією між Міністерством економіки, довілля та сільського господарства України та іншими органами державної влади.

Інформаційне забезпечення Міністерства економіки, довкілля та сільськогосподарства України реалізується не тільки від безпосередньо підпорядкованих структур, але й від установ і організацій, територій та незалежних джерел. У свою чергу, доступу до інформаційних ресурсів Міністерства економіки, довкілля та сільськогосподарства України потребують не лише державні та недержавні установи, але й усе суспільство загалом.

Призначенням систем, яка створена, є формування інтелектуально-інформаційного середовища як інструмента органів державної влади для забезпечення проведення об'єктивного науково обґрунтованого експертного аналізу та моделювання соціально-економічних процесів, які проходять у державі, та прогнозування їхнього розвитку з метою своєчасного ухвалення необхідних рішень та вживання адекватних заходів, а також створення ефективного механізму розповсюдження загальнодоступних інформаційних ресурсів.

Для вирішення таких завдань необхідно створити та впровадити ефективні механізми збирання, систематизації, оброблення і накопичення інформації, а також дієві механізми оперативного взаємообміну інформацією.

Ефективність цієї роботи має бути забезпечена шляхом швидкого пошуку й опрацювання необхідної інформації в оперативному й архівному інформаційному просторі, можливості автоматизованого подання необхідної інформації з територіально розподілених баз даних.

Основа побудови системи – сучасні технології й обладнання для збирання та опрацювання інформації.

Основною метою створення системи є також інтегрована автоматизація таких загальних технологічних етапів процесів ухвалення та відпрацювання рішень:

- систематизація та накопичення даних і знань щодо проблем формування та реалізації економічної політики держави;

- інформаційно-довідкове обслуговування всіх учасників процесу інформаційної взаємодії;

- вирішення функціональних завдань щодо аналізу, моделювання та прогнозування процесів економічного розвитку країни;

- архівування моделей, ситуацій, рішень та іншої інформації для подальшого їхнього використання в поточній роботі;

забезпечення швидкого документообігу (із упровадженням електронного цифрового підпису);

розроблення та впровадження системи сучасних вебресурсів.

Побудова сучасної електронної інформаційної системи, що забезпечує відкритість діяльності Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України, надає можливість доступу для установ і громадян до всебічних інформаційних послуг і створити умови для залучення громадськості до процесів формування та реалізації державної економічної політики.

Упровадження нових технологій у Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України вимагає певного рівня професійно-кваліфікаційної, технічної та психологічної готовності службовців.

З іншого боку, за умов суцільних цифрових технологій виникають загрози проникнення до конфіденційної інформації та до приватних справ службовців. У зв'язку із цим виникає недовіра певної частини персоналу, небажання переходити на нові умови роботи.

Є також побоювання щодо можливих скорочень унаслідок істотного зменшення часу на ведення документообігу й узгодження рішень. Скепсис виникає навколо ідеї цифрового підпису. Хоча зрозуміло, що альтернативи новим технологіям не існує, опір слід перетворити на згоду та сприйняття.

Методичні рекомендації

Завдання необхідно вирішувати в такому порядку:

1. Які переваги забезпечує упровадження нових технологій? Хто від цього виграє?
2. Чиї інтереси можуть постраждати внаслідок змін?
3. Розробіть програму подолання опору.
4. Як перетворити персонал міністерства на провідників змін?
5. Зробіть класифікаційний аналіз змін, використовуючи такі категорії: заплановані – ситуативні зміни; комплексні – часткові; еволюційні – революційні; коротко- та довгострокові.

Практичне завдання 8. Оцінювання правильності документального оформлення управлінських рішень публічного службовця

Завдання 8.1. Розробіть проєкт наказу керівника органу державної влади про організацію роботи тимчасового творчого колективу для

розроблення проєкту нормативно-правового акта (вид документа, його назва – за вільним вибором).

Завдання 8.2. Відповідно до Указу Президента України в межах загальнодержавної виставкової акції "Барвіста Україна" відбудеться сьомий Всеукраїнський конкурс-виставка "Кращий вітчизняний товар 2027", який буде проводитися Національним комплексом "Експоцентр України". За умовами Конкурсу товари та послуги підприємств-переможців отримують дипломи і медалі "Кращий вітчизняний товар 2027", водночас у кожній з номінацій нагороди можуть отримати декілька видів продукції від одного або різних підприємств, якщо їхня кількість відповідає встановленим вимогам і очікуванням споживачів. Підприємство, яке отримує декілька нагород, відзначають кубком "Кращий вітчизняний товар – 2027".

Необхідно підготувати інформаційний лист підпорядкованим підприємствам та організаціям щодо можливості їхньої участі в загальнодержавній виставковій акції "Барвіста Україна".

Завдання 8.3. Діяльність центральної та регіональної влади спрямована на відродження галузей агропромислового комплексу України, зокрема тваринництва, яке в останні роки майже загублене. Завдання полягає в забезпеченні населення України якісною продукцією. Заступник міністра повідомив про домовленість із міськими головами та представниками агропромислового комплексу про створення таких ринків, де б господарства за своїми цінами реалізовували високоякісну продукцію і проведення в містах ярмарків із продажу сільськогосподарської продукції та промислових товарів першої необхідності.

Підготуйте проєкт угоди щодо створення спеціальних ринків для оптово-роздрібного продажу агропромислової продукції виробниками.

Завдання 8.4. Робоча група центрального органу виконавчої влади взяла участь у засіданні круглого столу з обміну досвідом щодо впровадження інформаційних технологій в органах державної влади.

Учасниками наради було продемонстровано роботу телекомунікаційного центру державного органу, обладнання робочих місць працівників, а також презентовано досвід упровадження та результати реалізації програми "Електронне міністерство".

Підготуйте повідомлення про проведення тренінгу щодо користування інформаційними технологіями в межах програми "Електронне міністерство".

Завдання 8.5. 15 – 16 жовтня 2026 року відбудеться Міжнародний економічний форум "Інновації. Інвестиції. Інформатизація". У межах цього форуму в закладах вищої освіти заплановано проведення виставки "Енергія зростання".

Метою форуму та виставки є сприяння ефективному залученню інвестицій в економіку країни, встановлення економічних зв'язків між провідними підприємствами та іноземними партнерами.

Для участі в заходах запрошені послы, керівники торговельно-економічних місій провідних країн світу, керівники державних установ та структурних підрозділів міністерств, які займаються інноваційною та інвестиційною діяльністю, експерти та представники міжнародних інвестиційних фондів і фінансово-промислових груп, переможці Міжнародного конкурсу інноваційних проєктів "Інноваційні ініціативи".

Завдання 8.6. Як повідомив у ході розширеного засідання Комітету з економічних реформ керівник державного органу влади, у межах Національного проєкту "Чисте місто" в областях України планують побудувати сучасних сміттєпереробних заводів. З-поміж різних закордонних технологій з утилізації та перероблення твердих побутових відходів, починаючи від спалювання сміття та закінчуючи його переробленням в дизельне паливо, обрано оптимальна технологія переробки сміття, за винятком вторинної сировини, на газ і електроенергію. Саме такий підхід дозволить використовувати отримані енергоресурси для потреб територіальних громад без істотного підняття тарифів. Така технологія реальна, апробована часом і успішно працює в столиці Туреччини – Анкарі, яка висловила готовність поділитися цією унікальною технологією. До реалізації проєкту залучено Національну установу розвитку яке робить усе, щоб ця технологія знайшла своє втілення і працювала на благо міст країни.

Необхідно підготувати проєкт розпорядження голови обласної державної адміністрації щодо реалізації зазначеного проєкту та затвердження плану заходів щодо його реалізації.

Завдання 8.7. Є конкретні пропозиції від цілого ряду компаній, що займаються розробленням програмного забезпечення, створенням мікроелектронної техніки та наданням послуг у сфері інформаційно-

комунікаційних технологій зі створення в Харкові необхідної інфраструктури для розвитку інноваційної високоприбуткової ІТ-індустрії.

Створення нового ІТ-парку планують шляхом передавання в комунальну власність частки майнового комплексу державних підприємств, що працюють неефективно. На території комплексу заплановано зведення дата-центру високого рівня відмово стійкості з високошвидкісним підключенням до магістральних каналів зв'язку, інженерно-технічного комплексу, гарантованого безперебійного енергопостачання, а також модульного офісного центру для розміщення розробників програмного забезпечення та мікропроцесорних систем.

Необхідно підготувати інформаційне повідомлення щодо ухваленого рішення.

Завдання 8.8. З метою забезпечення реалізації та гарантування закріплених Конституцією України прав громадян на звернення до органів державної влади, виконання Закону України "Про звернення громадян", Указу Президента України "Про першочергові заходи щодо реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування", підвищення ефективності роботи зі зверненнями громадян та у зв'язку із кадровими змінами, що відбулися в державному органі влади, вам доручено розробити графік прийому громадян начальниками управлінь, відділів та інших структурних підрозділів органу державної влади; порядок роботи зі зверненнями громадян, що надійшли поштою, організації та проведення особистого та виїзних прийомів громадян.

Необхідно підготувати проекти означених документів.

Завдання 8.9. З метою організації змістовного дозвілля дітей та юнацтва під час зимових канікул, належного рівня проведення новорічних і різдвяних заходів, необхідно забезпечити виконання заходів у рамках компетенції органу державної влади.

Необхідно підготувати проєкт інформаційного листа з повідомленням про ухвалене рішення.

Завдання 8.10. Органом державної влади визначено, що 26 – 27 квітня 2027 року в області будуть проведені навчання для керівників сільгосп підприємств. На них буде розглянуто широке коло питань, які

стосуються напрямів удосконалення роботи сільськогосподарських підприємств щодо організації діяльності, планування роботи, фінансування, забезпечення необхідними ресурсами, а також розглядатимуть питання реалізації виробленої продукції. Заплановано, що захід проводитимуть на базі санаторію "Зелений гай". Для участі запрошують понад 700 осіб. Ухвалено рішення, що для зустрічі з керівниками сільськогосподарських підприємств можуть бути запрошені представники провідних банків області, виробництв сільськогосподарської та переробної техніки, оптової та роздрібною мереж, навчальних закладів, наукових та науково-дослідних інститутів тощо. Підсумки підводитимуть за участі голови обласної державної адміністрації.

Необхідно підготувати план проведення занять.

Завдання 8.11. Готують робочу нараду структурного підрозділу органу державної влади щодо стану виконання дисципліни за звітний період. Ви берете участь у її підготовці.

Необхідно підготувати проєкт наказу керівника щодо посилення стану виконавчої дисципліни в підрозділі.

Завдання 8.12. Готують нараду щодо результатів роботи органу державної влади. У підготовчих документах зазначено, що обласною військовою адміністрацією у 2026 році вживалися заходи щодо безумовного виконання затверджених планів роботи, завдань, визначених актами Президента України та Уряду, державними програмами щодо соціально-економічного розвитку регіонів, реалізації повноважень, зазначених законодавством України. Усі заплановані заходи, що були передбачені планом роботи обласної військової адміністрації, виконані. Розроблено Програму економічного та соціального розвитку області на 2026 рік та Стратегію розвитку області до 2030 року, які затверджено. Зазначену стратегію було обговорено на "круглих столах", проведених на базі закладів вищої освіти. У їхній роботі взяли участь представники науки, органів влади, громадських організацій, закладів медицини, підприємств.

Необхідно підготувати службову записку начальнику структурного підрозділу з пропозиціями щодо вдосконалення напрямів роботи, визначених посадовою інструкцією.

Завдання 8.13. Необхідно розробити проєкт наказу керівника органу державної влади про організацію роботи тимчасового творчого колективу для розроблення проєкту нормативно-правового акта регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування (вид документа, його назва – вільний вибір).

Завдання 8.14. З'ясуйте сутність понять "корупція" і "корупційне правопорушення". Визначте осіб, які є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення.

Назвіть органи державної влади, що здійснюють діяльність із запобігання та протидії корупції.

Які види юридичної відповідальності можуть бути застосовані за корупційні правопорушення?

Методичні рекомендації

Необхідно ознайомитися із Законом України "Про запобігання корупції" ("Відомості Верховної Ради", 2014 рік, № 49, ст. 2056, зі змінами і доповненнями, останні зміни внесено згідно із Законом України № 4622-ІХ від 08.10.2025 року).

Практичне завдання 9. Дискусія "Оцінювання рівня державної стабільності на основі індексу фракційності політичних партій"

Завдання 9.1. Скористайтесь індексом фракційності партій, запропонованим Д. Рає, який містить показники кількості:

партій, які беруть участь у виборчому змаганні (парламентській конкуренції);

голосів, отриманих на парламентських виборах найбільшою партією (якщо одна з партій набирає понад 75 % голосів, то це приклад абсолютного домінування однієї партії);

голосів, отриманих двома найбільшими партіями (показник двопартійності). Д. Рає вважає, що з цією моделлю конкуренції маємо справу тоді, коли найбільші партії здобувають разом понад 75 % голосів виборців, але менше, ніж 90 %.

Індекс фракційності партій вказує на можливість існування партійних систем – від досконалої однопартійної системи, у якій одна партія

здобуває всі виборчі голоси (мандати), до системи достатньо функціональної, в якій кожний виборець голосує за свою власну партію, а кожний парламентар належить до іншої партії. У досконалій двопартійній системі, в якій кожна з партій отримує, наприклад, 50 % голосів, величина індексу фракційності дорівнює 0,50.

Рівень фракційності між 0,50 та 0,67 вказує на конкуренцію двох партій. Ціна індексу фракційності понад 0,70 вказує на існування багатопартійної системи (більше трьох партій). Рівень, нижчий за 0,50, вказує на появу провідної партії.

Методичні рекомендації

Визначте кількість народних депутатів у складі чинної Верховної Ради України, які є членами відповідних політичних партій.

Визначте сумарну кількість членів найбільших парламентських партій, які увійшли до коаліції.

Визначте ціну індексу фракційності партій згідно з критеріями Д. Рає.

За отриманим результатом визначте, до якої класифікації партійних систем належить Україна (двопартійна, біполярна, багатопартійна).

Як впливає тип партійної системи на державну стабільність? Відповідь обґрунтуйте.

Практичне завдання 10. Кейс "Місцева влада і місцеве безвладдя"

У районі Дарницького залізничного вокзалу був розташований дитячий садок. Мешканці навколишніх будинків, як правило, пенсіонери або дорослі люди, діти яких вже вийшли з дитячого віку. Кількість молодих сімей дуже мала. Тому необхідності в дитячому садку не було. Місцева влада вирішила це питання просто, але помилково. Відбулась консервація будівлі, внаслідок чого, без господаря, ця будівля лише за півроку перетворилась у напівруїну, двічі в ній була пожежа, в залишках будівлі почали збиратися люди без визначеного місця проживання та наркотично залежні підлітки. Якщо раніше на цій території чувся дитячий сміх, то на сьогодні люди бояться ходити повз це місце в темну пору доби.

Декілька підприємців зверталися до районної та міської влади з проханням передати їм у власність цю будівлю, навіть зі збереженням

профілю для створення приватного дитячого закладу, але влада готова була передавати лише в оренду – загальна концепція районної влади та вимога збереження майна міської влади. Крім того, виникла суперечність у поглядах представників Київради та депутатів районної ради, що також негативно вплинуло на цю ситуацію.

Проблеми, які можна означити в цьому конкретному випадку:

неузгодженість повноважень рад різних рівнів;

намагання отримати більше коштів відразу, не аналізуючи переваг інших етапів – створення приватного дитячого закладу дозволило б: наповнити бюджет (кошти від приватизації); створити нові робочі місця (близько 20); ліквідувати громадсько небезпечне місце всередині мікро-району;

неприйняття підприємців як позитиву – як нових власників, а сприймання їх у якості "паразитів і розкрадачів" району.

Ця ситуація дозволила відчувати психологію деяких держслужбовців – вони бояться передавати у постійне володіння об'єкти комунальної власності і пояснюють це тим, що інакше вони втратять контроль над підприємцями.

Методичні рекомендації

Визначте причини опору ідеї передавання дитячого садка новим власникам.

Розкрийте причину конфлікту між районною та місцевою гілками влади.

Запропонуйте можливі шляхи вирішення проблеми.

Які зміни до законодавства про місцеве самоврядування ви могли б запропонувати, щоб полегшити вирішення питання управління регіону.

Нехай схвалено рішення про передавання дитячого садка новим власникам. Якими будуть ваші управлінські дії щодо проведення необхідних організаційних змін.

Варіативна частина

Завдання 10.1. Вирішіть завдання з посиланням на законодавство.

Громадянин О. Петришин, 22 роки, безпартійний, бажає стати депутатом місцевої ради.

Чи має О. Петришин право на це?

Яким вимогам має відповідати громадянин О. Петришин для того, щоб реалізувати свій намір?

Завдання 10.2. У ст. 7 Конституції України проголошено, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування.

Визначте, що таке місцеве самоврядування.

Які органи місцевого самоврядування діють в Україні?

Визначте коло їхніх повноважень.

Завдання 10.3. Робоча група центрального органу виконавчої влади в межах проведення круглого столу обговорила питання щодо впровадження нових інформаційно-комунікативних технологій в органах державної влади. Учасникам наради було продемонстровано роботу телекомунікаційного центру державного органу, обладнання робочих місць працівників, а також презентовано досвід упровадження та результати реалізації програми "Електронне міністерство".

Методичні рекомендації

Запропонуйте план дій щодо організації упровадження презентованого досвіду роботи з реалізації програми інформатизації відповідного центрального органу виконавчої влади.

Завдання 10.4. На сайті Полтавської обласної ради розміщено електронну петицію, автор якої пропонує узгодити офіційний опис символіки області із законодавством України. У петиції зазначено, що в описі герба Полтавської області міститься наявне таке: "Хвиля води – елементи гербів м. Комсомольська і Кременчука – символізує багатство водних просторів області".

На думку автора, оскільки м. Комсомольськ перейменовано на м. Горішні Плавні на вимогу положень закону щодо декомунізації, то в опис герба також слід внести відповідні зміни. Упродовж трьох місяців петиція не набрала кількості голосів, необхідної для розгляду обласною радою.

Проте в місцевих ЗМІ та в соціальних мережах розгорнулася дискусія, в ході якої з'ясувалося, що автор петиції – мешканець Полтави, але не має громадянства України. На думку громадських активістів, зазначена особа не мала морального права оцінювати символіку області та закликати внести зміни.

Оскільки електронна петиція не набрала необхідної кількості голосів, згідно із законом "Про звернення громадян" цю петицію було розглянуто як звернення конкретного громадянина.

Було оприлюднено проєкт рішення внести запропоновані зміни в опис герба Полтавщини.

В інформаційному просторі області окреслились дві тенденції – на підтримку рішення зробити зміни в описі герба та проти цього рішення.

Методичні рекомендації

Запропонуйте інформаційні заходи для запобігання нагнітання ситуації та використання дискусії у партійних інтересах.

Завдання 10.5. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р, визначає проблеми, які потребують вирішення. Зокрема, таку: нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади.

Відповідно до Конституції України місцеве самоврядування здійснює територіальна громада як безпосередньо, так і через утворені нею органи місцевого самоврядування (ст. 140). Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" надає територіальним громадам право брати участь у процесі ухвалення рішень і висловлювати позицію громадян (ст. 9). Однак закон не визначає процедури внесення місцевої ініціативи та її розгляду відповідною радою, делегуючи це повноваження представницьким органам місцевого самоврядування.

Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" зазначає, що порядок організації громадських слухань повністю визначає статут територіальної громади. Проте далеко не в усіх статутах територіальних громад і положеннях про громадські слухання гарантовано право на громадські слухання.

Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" визначає загальні збори громадян за місцем проживання (далі – загальні збори) як зібрання усіх або частини жителів села (сіл), селища, міста для вирішення питань місцевого значення.

Рішення загальних зборів ураховують органи місцевого самоврядування в їхніх діяльності. Відповідно до ст. 8 вказаного Закону порядок проведення загальних зборів визначає законом та статутом

територіальної громади. За оцінками експертів, в Україні діє та знаходиться на стадії реєстрації близько 10 % статутів від загальної кількості територіальних громад.

Дайте правове оцінювання ситуації, що склалася.

Наведіть власне бачення вирішення цієї проблеми.

Рекомендована література

Основна

1. Вступ до публічного адміністрування : навч. посіб. / за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. – Харків : ВД "Право", 2025. – 304 с.

2. Конституційне право : навч. посіб. / Д. С. Терлецький, М. С. Афанасьєва, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. С. Терлецького. – Одеса : Фенікс, 2023. – 584 с.

3. Лісовський П. М. Конституційне право України : навч. посіб. / П. М. Лісовський, Ю. П. Лісовська. – Київ : Кондор, 2025. – 288 с.

4. Основи публічного управління та адміністрування : навч. посіб. / П. С. Покатаєв, М. А. Латинін, С. В. Степаненко та ін. – Харків : ТОВ "Оберіг", 2024. – 240 с.

5. Савчик М. Порівняльне конституційне право : підручник / М. Савчик. – Київ : Юрінком Інтер, 2025. – 596 с.

Додаткова

6. Бабін І. І. Конституційне право : навч.-метод. посіб. / І. І. Бабін, О. В. Білоскурська. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 240 с.

7. Конституційне право : навч. посіб. / В. О. Кучер, І. В. Здреник, Н. В. Стецюк та ін. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. – 452 с.

8. Конституція та врядування. Методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" освітньої програми "Публічне адміністрування" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. М. В. Грузд ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. –

Електрон. текстові дані (422 КБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 48 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29484>.

9. Лозинська Т. М. Публічне управління : навч. посіб. / Т. М. Лозинська, О. В. Іваніка, О. Т. Щетініна. – Полтава : ТОВ "АСМІ", 2023. – 186 с.

10. Публічне управління та адміністрування : навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Якобчук. – Житомир : Поліський національний університет, 2024. – 380 с.

11. Слінько Т. М. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський. – Харків : Право, 2024. – 672 с.

12. Філіпчук В. Підходи до оцінки й аналізу політичних ризиків / В. Філіпчук, І. Петренко, Г. Постригаль // Грані. – 2021. – Том 24. – № 4. – С. 38–47.

13. Constitutional Law / Ian D. Lovelend. – New York : Taylor&Francis, 2024. – 504 p.

14. Gordiienko L. Conceptual Provisions Of Management Of Transformational Projects / L. Gordiienko, M. Gruzd, V. Sobolev // Public Policy and Administration. – Vilnius : Mykolas Romeris University. – 2019. – Vol. 18. – No. 2. – P. 327–345.

15. Public Management and Governance / Tony Bovaired, Elke Loeffler. – New York : Taylor & Francis Ltd, 2023. – 412 с.

Інформаційні ресурси

16. Офіційне інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/>.

17. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <https://www.rada.gov.ua/>.

18. Офіційний портал Децентралізація в Україні. – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/project>.

19. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Навчальна дисципліна "Конституція та врядування". – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=11652>.

20. Урядовий портал : Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/>.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до виконання практичних завдань.....	6
Змістовий модуль 1. Основи конституційного устрою держави	9
Практичне завдання 1. Аналіз конституції європейських країн	9
Практичне завдання 2. Аналіз закріплення прав і свобод людини та забезпечення їхньої реалізації у Конституції України...	11
Практичне завдання 3. Можливості реалізації закріплених у Конституції України прав людиною самостійно чи за участі держави	15
Практичне завдання 4. Аналіз дотримання правових норм, закріплених у Конституції України	16
Змістовий модуль 2. Належне врядування та інструменти його забезпечення.....	21
Практичне завдання 5. Ідентифікація інституційного конфлікту у системі органів публічної влади	21
Практичне завдання 6. Ділова гра "Аналіз загроз у політичній сфері України"	22
Практичне завдання 7. Аналіз правового статусу публічного службовця	26
Практичне завдання 8. Оцінювання правильності документального оформлення управлінських рішень публічного службовця	37
Практичне завдання 9. Дискусія "Оцінювання рівня державної стабільності на основі індексу фракційності політичних партій"	42
Практичне завдання 10. Кейс "Місцева влада і місцеве безвладдя"	43
Рекомендована література.....	47
Основна	47
Додаткова	47
Інформаційні ресурси	48

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

КОНСТИТУЦІЯ ТА ВРЯДУВАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для здобувачів вищої освіти спеціальності
D4 "Публічне управління та адміністрування"
освітньої програми "Державна служба"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Грузд** Марина Володимирівна

Відповідальний за видання *Н. Л. Гавкалова*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2026 р. Поз. № 63 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*